

ÜNİVERSİTESİ

Öğrenmeye Sınırsız Özgürlük

Bilinçli Tercih: Üniversite Seçerken

Prof. Dr. Erhan Erkut

Temmuz 2020

Bilinçli Tercih: Üniversite Seçerken

Prof. Dr. Erhan Erkut, Temmuz 2020

Üniversite Seçerken kitabının ilk baskısını Temmuz 2016'da, ikinci baskısını ise Temmuz 2017'de yayınladım. Özellikle üniversite tercihi döneminde talebin yüksek olmasına rağmen yayınevi kitabı yeniden basmamaya karar verdi. İçeriğinin tamamı kendi blog sitemde olmasına rağmen okumak isteyenleri kitabın içeriğine kolaylıkla yönlendirebilmek için bu interaktif yayını hazırlamaya karar verdim. Bu yayında kitaptaki bölümlerin ilk sayfalarını, ve yazının devamını okuyabileceğiniz linki göreceksiniz. **Bu bir revizyon veya yeniden basım değildir. İçerik 2017 başımının içeriği ile aynıdır.** Bazı veriler güncellenmemiştir, fakat kitaptaki içeriğin güncelliğini koruduğunu düşünüyorum. 2021 için kitabı revize etmeyi planlıyorum.

Okuyuculara tercih yapmadan önce son bir yıl içinde yayınlanmış olan şu kaynakları da öneriyorum:

Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu

- Bu rapor YÖK tarafından Temmuz 2020'de (2017-18 verileri ile) yayınlandı: [LINK](#)
- YÖK raporu hakkında Temmuz 2020'de yayınladığım bir yazı: [LINK](#)
- YÖK raporundan daha fazla detay içeren bir yazı: [LINK](#)
- YÖK raporundan daha detaylı bir "Vakıf Üniversiteleri Raporu": [LINK](#)
- Vakıf üniversiteleri raporu hakkında Ağustos 2019'dan bir yazı: [LINK](#)

Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması

- Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı tarafından her yıl yayınlanan bu rapor 40.000 civarında öğrenci ile yapılan memnuniyet anketinin sonuçlarını içeriyor ve öğrencilerin üniversitelerinden memnuniyetini farklı kriterler ile ölçüyor. [LINK](#)
- Bu raporun 2019 versiyonu hakkında Ağustos 2019'da yazdığım bir yazı: [LINK](#)

Üni-Veri

- Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi tarafından hazırlanan Üni-Veri, üniversitelerin bölüm bazında iş bulma sürelerini, ilk bir yıl içindeki istihdam ve kamuda ise girme oranlarını, ortalama ücretlerini, istihdamın sektörel dağılımını ve nitelik uyumsuzluğunu ortaya koyan ve 2014-2018 dönemini kapsayan ulusal bir araştırma. [LINK](#)
- Bu rapor hakkında Ağustos 2019'da yazdığım bir yazı: [LINK](#)

Kitap yayınlandıktan sonra blogumda (erhanerkut.com) yayınladığım ve adayların ilgisini çekeceğini düşündüğüm bazı yazılarım:

- 2020 Üniversite Kontenjanları [LINK](#)
- Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu'nun bazı detayları [LINK](#)
- Türkiye'deki Üniversitelerin Araştırma Çıktıları Üzerine (2018 Güncel.) [LINK](#)
- 2019 "Times Higher Education" (THE) Sıralamalarında Üniversitelerimiz [LINK](#)
- Yükseköğretimde Kontenjan Balonu (2019) [LINK](#)
- 2019 Üniversite Kontenjanları: YÖK Öğreniyor Mu? [LINK](#)
- Üniversiteye Yeni Başlayacak Öğrencilere Öneriler (2017): [LINK](#)
- Tercih Yaparken... (2016) [LINK](#)
- Devlet Üniversitelerinde Sonbahar (2018) [LINK](#)
- Vakıf Üniversitelerine Kış Geliyor (2018) [LINK](#)
- Üniversitelerin Gazete Reklamları (2017) [LINK](#)
- "21. Yüzyılda Yetkin Gençlik" için çözümler [LINK](#)
- Geçmişte Bilmemiz Gerekenlerle Geleceği Tasarlamaya Çalışıyoruz [LINK](#)
- Genç İşsizliği (2017) [LINK](#)
- Üniversite Tercihi (2015) [LINK](#)
- 2018 Liseye Giriş Sınavı Üzerine [LINK](#)

Kitap yayımlandıktan sonra Medium'da yayınladığım ve adayların ilgisini çekeceğini düşündüğüm bazı yazılarım:

- [2020 Tercih](#)
- [YÖK'ün yayınladığı \(ve yayınlamadığı\) rapor](#)
- [Vakıf Üniversiteleri için kış geliyor!](#)
- [YKS 2020 \(Milliyet\)](#)
- [URAP Sıralamaları](#)
- ["Times Higher Education" Sıralamalarında Üniversitelerimiz](#)
- [Hukuk Barajı Çözüm Değil](#)
- [Kontenjanları Yönetmek...](#)
- [Üç Rapor—3](#)
- [Üç Rapor—2](#)
- [Üç Rapor—1](#)
- [Mezuna Kalmak mı Kalmamak mı?](#)
- [2019 Üniversite Kontenjanları: YÖK Öğreniyor Mu?](#)
- [Almanya'da Yükseköğrenim—Nasıl?](#)
- [Almanya'da Yükseköğrenim—Neden?](#)
- [Türk Usulü Uluslararası Bakalorya](#)
- [Yeni Ortaöğretim Tasarımı](#)
- [Genç İşsizliği—Şubat 2019](#)
- [Yaşlılık Ekonomisi](#)
- [Yaşlanan Türkiye](#)
- [Bize ne Finlandiya'dan? Katar ile Vietnam'a bakalım!](#)
- [Eğitim Evriliyor mu?](#)
- [Esas Beka Sorunumuz](#)

Kitap yayınlandıktan sonra Gazete Pencere’de yayınladığım ve adayların ilgisini çekeceğini düşündüğüm bazı yazılarım:

- [YKS 2020 \(16 Mayıs 2020\)](#)
- [Yükseköğretimin Geleceği—3 \(12 Mayıs 2020\)](#)
- [Yükseköğretimin Geleceği—2 \(28 Nisan 2020\)](#)
- [Yükseköğretimin Geleceği \(7 Nisan 2020\)](#)
- [Acil Uzaktan Eğitim \(31 Mart 2020\)](#)
- [Etkin Çevrimiçi Eğitim \(17 Mart 2020\)](#)
- [Yükseköğrenime Koronavirüs Darbesi \(14 Mart 2020\)](#)
- [Üniversiteler ve Koronavirüs \(12 Mart 2020\)](#)
- [İşsiz Üniversite Mezunları \(3 Mart 2020\)](#)
- [Sen ağa ben ağa, inekleri kim sağa? \(18 Şubat 2020\)](#)
- [Yetkin Gençler \(4 Şubat 2020\)](#)
- [Vakıf Üniversiteleri \(21 Ocak 2020\)](#)
- [%75 Burs Neden Önemli? \(11 Ocak 2020\)](#)
- [YÖK’ten Yeni Yıl Sürprizi \(7 Ocak 2020\)](#)
- [Yayınsız Rektörlerle Nereye? \(24 Aralık 2019\)](#)
- [PISA’dan damlalar \(10 Aralık 2019\)](#)
- [Geleceğin Meslekleri, Mesleklerin Geleceği \(5 Kasım 2019\)](#)

Önsöz

Yurt dışında 20 yıl öğretim görevlisi olarak çalıştıktan sonra 2005 yılında Türkiye'ye dönmeye karar verdiğimde temel amacım yurtdışındaki deneyimlerimi ülkeme aktarabilmek idi. Hem eğitim, hem araştırma, hem de hizmet ve uygulama alanlarında kapsamlı çalışmalar yapmışım. Türkiye'de özellikle araştırma kültürünün zayıf olduğunu farketmiş ve enerjimi bu alana yönlendirmeyi planlamışım. Fakat daha ilk günlerimde ülkenin eğitim sorunlarının çok daha yaygın olduğunu ve gerilere gittiğini farkettim. Yüksek lisans ve doktora yerine lisans programlarının ilk yıllarındaki öğrencilere odaklandım ve öğrencilerin yetkinlik ve becerilerini geliştirmeye çalıştım. Ülkede kariyer planlama yapılmadığını farkettim ve bu konuda seminerler vermeye başladım. Üniversite tercihlerinin son derece yüzeysel bir şekilde yapıldığını farkettim ve bu alanda bilinçlendirme çalışmaları yapmaya başladım.

Bir ülkenin en değerli kaynağının insan olduğunu düşünüyorum. Yüksek potansiyele sahip beyinlerden yeterince yararlanılamaması çok acı verici. İlk ve ortaöğretimdeki eksikliklerin tektipleştirilmiş öğrencileri ömür boyu sıradanlığa mahkum etmemesi için bireylerin kendilerini tanıyabilmeleri, geleceklerini planlayabilmeleri ve daha başarılı ve mutlu birer birey olabilmeleri için bir dizi çalışma yaptım. Son 5 yılda bu çalışmaları blog yazılarına dökmeye başladım. Bu kitabı da lise mezunlarının üniversite seçimi süreci üzerine yazmış olduğum blog yazılarımdan derledim.

Kitap için seçtiğim yazıların üniversite seçme aşamasında olan öğrenci ve ebeveynlere akılcı kararlar almalarında destek olacağını düşünüyorum. Bazı yazılar birkaç yıl önce yazılmış olmalarına rağmen kanımca güncelliklerini korumaktalar. Gereken durumlarda yazılara güncellemeleler de ekledim.

Kitabın ismi "Üniversite Seçerken..." ancak üniversite seçiminin yanında genel olarak üniversitelerden, üniversitelerin gençlere ne verdiğinden (ve vermediğinden) ve en önemlisi gençlerin kendilerini geliştirmeleri için nelere odaklanmaları gerektiğinden de bahsettim. Umuyorum bu zorlu süreçte öğrencilere destek olur.

Blog yazılarıma ilham veren tüm öğrenci, ebeveyn, meslektaş ve yöneticilere, yazıları kitaba çevirme konusunda cesaret veren Aslı Erinç'e, yazıların çoğunu daha anlaşılır bir hale getiren Gerçek Çiçek'e teşekkür ediyorum, okuyuculara iyi okumalar diliyorum.

Temmuz 2017

Üniversite Seçimi

1.1. Fark Yaratmak

Üniversite tercihi konusuna girmeden önce, kanımca daha önemli bir konuya değinmek istiyorum: öğrencilerin her şeyi eğitim sisteminden beklemeyip kendi formasyonlarının sorumluluğunu kendilerinin alması. Böyle düşünmemin iki nedeni var:

1. Tüm dünyada eğitim sistemleri çağın gereksinimlerinin gerisinde kaldı. Hele ülkemizdeki eğitim sisteminin durumu içler acısı,
2. Eğitimin temel amaçlarından birisi bireyin özyönlendirme becerisini geliştirip kendi gelişiminin sorumluluğunu üstlenmesini sağlamaktır.

Lise mezunlarının bu konular üzerinde düşünüp kendi formasyonları üzerinde karar vermeye başlamaları gerektiğini düşünüyorum. Üniversitede bu seviyeye çıkamayan mezunların başarı şansı pek yok. Bu kitabı elinde tutan her üniversite adayına bu bölümü okumadan geçmemelerini öneriyorum. Buradaki önerileri takip ederseniz, hangi üniversitenin hangi bölümüne girdiğinizi sanıldığı kadar önemli olmayacak.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

1.2. Kariyer Planlama

İlginçtir, lise ve üniversitelerde kariyer planlama sunumunu en az 30 defa yapmış olduğum halde, şimdiye dek yazıya dökmemişim. Bu bölümdeki malzemenin önemli bir kısmı başka yazılarımda yer aldı, ama bir bütün olarak ilk defa kaleme alındı. Üniversite ve program tercihi konularına girmeden önce öğrencinin yaşamdan ne beklediğine kafa yorması gerek.

Liseliler için Kariyer Planlama

ABD’de 5 yıllık bir doktora süreci ve Kanada’da 20 yıllık bir öğretim üyeliği kariyerinden sonra Türkiye’ye döndüğümde öncelikli hedefim ülkedeki yüksek lisans ve araştırma programlarına katkıda bulunmak idi. Fakat çok kısa bir sürede, ülkenin esas ihtiyacının eğitimin çok daha önceki seviyelerinde olduğunu farkettim. Üniversiteye başlayan öğrencilerin bir kariyer planı yoktu. Daha acısı, çoğu kariyer planlama konusuna hiç kafa yormamıştı, hatta böyle bir gereklilik olduğundan bihaber idi. Ülkeye en büyük faydayı bu eksikliğe odaklanarak sağlayabileceğimi düşündüm ve “Kariyer Planlama” standart konuşma konum haline geldi. Bu sunumu birkaç defa üniversitelerde yaptıktan sonra, doğru yerin ortaöğretim olduğuna karar verdim ve genellikle 10. ve 11. sınıf öğrencilerine konuşmaya başladım. Kanımca bu sunum için en doğru kademe ortaokul.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

1.3. Üniversite Seçim Rehberi

Moderatör olduğum bir panele katılan başarılı bir girişimci üniversite sınavında ilk 100’ü hedefleyip 900. olunca depresyona girip tercih yapmadığını söyledi. Bir diğeri de inşaat mühendisi olmak istediği halde, tercih formu boş kalmaması diye mimarlıkları da yazdığını, sonra tercihlerini puan sırasına sokup tesadüfen mimarlığı kazandığını anlattı.

Bu iki örnek ülkenin ruh ve akıl durumunu pek güzel özetliyor.

- 1) Üniversite tercihini gözümüzde çok büyütüyoruz ve süreç ailede travmaya neden olabiliyor.
- 2) Adaylar isteklerine göre değil, puanlara göre sıralama yapıyorlar.

Üniversite tercihi kararı bir insanın yaşamındaki en önemli kararlardan birisi değil, çünkü hem üniversiteyi değiştirmek mümkün (yatay geçiş, çift anadal, yandal gibi alternatifler var), hem de öğrencinin geleceğinin belirlenmesinde üniversite ve bölüm algılanandan ve tahmin edilenden çok daha ufak bir rol oynuyor. Puana göre sıralama yapmak ise toplumun tercihlerini öğrencinin tercihlerinin önüne koymak anlamına geliyor ve çok yanlış.

MEF Üniversitesi ve daha önce kurucu rektörlüğünü yürüttüğüm Özyeğin Üniversitesi’nin üniversite tanıtım faaliyetleri süresince gerek fuarlarda, gerek liselerde, gerekse öğrenci toplantılarında önemli bir saptama yaptım: öğrencilerin büyük çoğunluğu karar verme konusunda gerekli donanıma sahip değildi. Üniversitelerden gelen bilgi bombardımanı, öğrencilerde nasıl hazmedileceği bilinmeyen aşırı bilgi yüklenmesine sebep olmaktaydı. Öğrencilerin bir kısmı “Üniversitenizi hangi kriterlere göre seçersiniz?” sorusuna ancak iki veya üç kriter ile cevap verebiliyordu. Bir kısmı ise oldukça uzun bir kriter listesi verebildiği halde değerlendirmeye aldığı üniversitelerin bu kriterler altındaki performanslarını nasıl ölçebileceği konusunda bilgi sahibi değildi. Büyük bir çoğunluk ise kriter ile kısıtı birbirine karıştırıyordu. Öğrencilerin kendileri için çok önemli olan bu kararı daha analitik ve sistematik bir şekilde verebilmesine yardımcı olabilmek amacıyla bir rehber hazırlamaya karar verdim. Akademik ilgi alanı karar verme süreçleri olan öğretim üyelerimizin yardımları ile üniversite seçiminde rol oynayabileceğini düşündüğümüz faktörlerin bir listesini oluşturdum. Rehberde tüm dünyaca kabul gören “üniversite için araştırma önemlidir” gibi saptamaların ve “öğretim üyesi ne kadar çok ders verirse araştırmaya o kadar az

zamanı kalır” türü gerçekçi çıkarımların yanı sıra bir tek değer yargısı kullandım: farklılık ve çok seslilik eğitim için tek düzelikten daha yararlıdır. Her öğrencinin karar verme modeli (yani hangi faktörlere ne kadar önem verdiği ve hangi üniversiteleri nasıl değerlendirdiği) farklı olabilir. Rehberin amacı öğrencinin karar verme sürecini desteklemektir. Yol göstereceği ümidi ile bu rehberi öğrencilere sunuyorum.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

1.4. Meslek Seçimi

Meslek Seçimi Ülkemizde meslek tercihi konusunda yıkmamız gereken birçok yanlış algı var. Örneğin meslekleri onlarla ilişkilendirilen üniversite bölümlerinin puanlarına göre, popülerliğine göre veya iş bulma kolaylığına göre değerlendiriyoruz. Puanlar ve prestij başkalarının algılarının sonuçlarıdır: bizim kararımızı etkilememeli. Aslında sorulması gereken ilk soru, hayatta ne yapmak istediğimiz ve nasıl mutlu olacağımızı düşündüğümüzdür.

Üniversiteden mezun olan gençlerimizin önünde 3 alternatif var: 1) alanında lisansüstü öğrenim görerek araştırmacı olmak; 2) bir kuruma (devlet dahil) girip profesyonel olmak; 3) girişimciliği seçip kendi işini kurmak. Dolayısıyla, hangi meslekte kolay iş bulunduğu sorusu kanımca eksik bir sorudur. Ayrıca, profesyonelliği seçen bir öğrencinin bitirdiği program ile ilgili bir işte çalışacağını beklemek de yanlıştır. Örneğin ülkemizdeki mühendislik mezunlarının çok azı mezun olduktan birkaç yıl sonra mühendislik yapmaktadırlar, çünkü hem ülkemizde mühendis gerektiren iş sayısı azdır, hem de mühendislik eğitiminde verilen analitik düşünme ve problem çözme eğitimi başka birçok meslekte ise yaramaktadır.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

1.5. Üniversite Sisteminde Öğrencilere Tanınan Esneklikler

Ebeveyn ve öğrenciler bir üniversite ve bölüm tercihi yaparken aynı zamanda pek çok alternatiften vazgeçmiş olmakta ve bu vazgeçiş ardında “ya o diğeri olsaydı/ya burada mutlu olamazsam/ya o diğeri seçseydim” gibi soru işaretleri bırakmaktadır. Üniversite sistemimiz, bu konularda Yatay Geçiş, Çift Anadal, Yan Dal gibi çeşitli esneklikler sağlamaktadır ancak bu seçeneklerin gerçekte sundukları faydalar dikkatli analiz edilmelidir. Bu bölümdeki yazılar esnekliklerin yatırım/getiri ilişkilerini ortaya koymakta ve seçim yapma durumunda ebeveyn ve öğrencilere bilgilendirilmiş kararlar almalarında yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Yatay Geçiş

YÖK’ün yeni yatay geçiş yönetmeliği, üniversite sistemimizde ciddi değişiklikleri tetikleyebilecek bir potansiyele sahip. Bu yazıda yeni yatay geçiş sisteminin artılarını ve eksilerini irdelemeye çalışacağım.

Üniversite eğitimine başlayan bir öğrenci, ilk seçtiği programdan çeşitli nedenlerle başka bir programa geçmek isteyebilir. Bir lise öğrencisinin üniversite ve program seçmesi oldukça zordur. Odağında sınava hazırlanmak olan öğrenci üniversite ve program seçimine fazla zaman harcamayabilir. Yüzlerce alternatif arasından doğru seçim yapabilmek için gereken destek sistemi (rehberler, merkezi veri tabanı gibi) maalesef ülkemizde yeterince güçlü değildir. Temel işi bilgi üretmek ve yaymak olan üniversitelerimizin bazıları, maalesef adayları bilgilendirip bilinçli tercih yapmalarını desteklemek yerine reklama ağırlık vermekte ve yüzeysel bilgi ve kampanyalar ile adayları ikna etmeye çalışmaktadır. Yerleştikten sonra yüksek öğrenimi deneyimlemeye başlayan

öğrenci çeşitli nedenlerle üniversitesinden veya programından memnun kalmayabilir ve yapmış olduğu tercihi sorgulayabilir. Üniversite eğitimine başladıktan sonra sistem içindeki bilgi akışının sonucu olarak (seminerler, arkadaşlarının deneyimleri) öğrenciye başka bir program veya üniversite daha çekici gelebilir. Veya farklı nedenlerle öğrencinin ilgi alanı değişebilir ve öğrenci yeni bir alana ilgi duymaya başlayabilir.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

Yüksek Lisans?

Üniversite tercihi kitabında yüksek lisansın ne işi var? Birçok aday öğrenci yüksek öğrenimini planlarken lisansın yanında yüksek lisansı da düşünüyor. Bu nedenle bu konuda kısa bir bölüm kaleme almaya karar verdim.

Yaygın Şehir Efsaneleri

- *Artık sadece lisans diploması yetmiyor, işverenler yüksek lisans istiyor*

İşverenlerin ne istediği konusunda herkesin kafasının çok net olması gerek: kuruma katkıda bulunacak çalışan (tabii tercihen maliyetinden daha fazla fayda sağlayabilecek olanı). Bu kriteri yerine getiren birisini bulduğunda, rasyonel işveren bırakın yüksek lisansı, lisans diplomanıza bile bakmaz. Hangi okuldan ne ortalama ile mezun olduğunuz, çift anadalınız, yandalınız vs. hepsi bir yana itilir. İşe yarayacağınızı kanıtlamanın yolları da bellidir: sektörü tanımanız, gerçek staj deneyimlerinizin olması, iş için gereken bilgi ve özellikle becerilere sahip olmanız ve belki de hepsinden önemlisi: azminiz ve tutkunuz.

- *Yükseğini de yapmak gerek*

Birçok adayın ve ailelerinin üniversite eğitiminin ne anlama geldiğini bilmediğini üzümlük gözlemliyorum. Sanki ilk ve ortaokul eğitiminden sonra 4 yıllık lisans eğitimini 2 yıllık bir yüksek lisans ile cilamazsanız bir şeyler eksik kalacak. Halbuki geleneksel yüksek lisans bir araştırma derecesidir ve profesyonel olmak yerine araştırmacı olmayı seçenlerin gideceği bir yoldur. Yani aslında yüksek lisans, lisansın bir tamamlayıcısı değildir! Yüksek lisans seçtikleri bir alanda uzmanlaşıp araştırmacı olmak isteyenlerin gideceği bir yoldur. Henhangi bir şirkette yönetici, mühendis, tasarımcı vs. olarak çalışmak isteyenler için değildir.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

Çift Anadal Promosyonu

2015 üniversite tanıtım döneminde bazı üniversitelerin tanıtımlarında “Ücretsiz Çift Anadal” sloganını kullandıklarını duyunca aklıma ülkemize pizza zincirlerinin girmesi ile tanıştığımız “Bir pizza alana ikincisi bedava” promosyonu geldi. Bu konuyu tanıtıma gelen öğrenciler ile konuşurken bazı vakıf üniversitelerinin çift anadal için ayrı bir ücret talep ettiklerini öğrendim -yani ücretsiz yanında “ücretli çift anadal” programının da varlığından haberdar oldum- ve bunu “pantolon alana bir de gömlek satma”ya benzettim. Bunun üzerine üniversite tanıtımlarında en çok suistimal edilen konulardan birisi olduğunu düşündüğüm çift anadal üzerine bir yazı yazmaya karar verdim.

Öğrenciler neden çift anadala ilgi duyuyorlar?

Çift anadala bu kadar büyük bir ilgi duyulmasının kanımca en önemli nedeni öğrencilerin hangi programa girmek istediklerine karar verememiş olmaları. “A mı okusam, B mi okusam?” diyen öğrenciye “Bize gel, ikisini de oku” demeyi -ücretsiz bile olsa- en iyimser yorumlama ile kolayla

kaçmak, daha ticari bir yorumlama ile ise fırsatçılık olarak görüyorum. Akademisyen olarak işimiz öğrencinin kariyer planlamasına destek olmak; kararsız öğrencinin kararsızlığını kendisine bir fırsatmış gibi sunmak değil.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

1.6. Yeni Kurulan Bir Üniversiteyi Neden Seçelim?

Şimdiye kadar okumuş olduğunuz yazılarda belirli bir üniversiteye yönlendirme (veya yönlendirmeme) yapılmamıştı. Fakat bu yazı tabiatı icabı “tarafsız” bir yazı değildir. ;-)

Üniversite tanıtımına gelen öğrenci annesi sunumu dikkatle izledikten ve diğer sorulara verilen cevapları dinledikten sonra biraz da çekinerek elini kaldırdı: “Hocam tüm duyduklarım çok etkileyici ama yanlış anlamazsanız size bir aile dostumuzun sorusunu nakletmek isterim: Yeni kurulan bir üniversite riskli değil midir?” Bu sahneyi 2008’den bu yana defalarca izledim. Tabii bu soru farklı şekillerde de soruldu:

- “Oturmuş bir üniversiteyi tercih etmek varken adı sanı duyulmamış bir okulu neden seçelim?”
- “Yeni açılan bir restoranı denerim, beğenmezsem bir daha gitmem, ama üniversiteyi seçince değiştirme şansımız yok. Neden burayı seçelim?”
- “Hocalarınız iyi görünüyor ama seneye burada olacaklar mı?”
- “Pıtırak gibi yeni üniversite açılıyor. Hangisi iyi hangisi kötü nasıl bileceğiz?”
- “Ya batarsanız veya kapatırsanız, bizim çocuk ne olacak?”

Özyeğin Üniversitesi’nin hızlı yükselişi nedeniyle son birkaç yıldır bu soruyu unutmaya başlamıştım ki, yeni kurulan MEF Üniversitesi’nde göreve başlayınca aynı soru ile yeniden karşılaştım. Umuyorum bu yazı üniversite tanıtımında benzeri soruların gelme olasılığını da azaltır.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

Üniversite Sıralamaları

2.1. Dünya Sıralamalarında Türk Üniversiteleri

Times Higher Education (THE) dünya üniversite sıralamalarında ilk defa 2014-2015 senesinde Türkiye’den 4 üniversite ilk 200’e girmişti, 2015-2016 listesinde ise ilk 200’de hiç üniversitemiz yok. Son 5 senede THE sıralamalarına girebilen üniversitelerimiz aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

THE Sıralaması	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
ODTÜ	276-300	201-225	201-225	85	-
Boğaziçi	301-350	276-300	199	139	-
İTÜ	276-300	276-300	201-225	165	-
Sabancı	-	-	-	182	351-400
Bilkent	201-225	226-250	226-250	201-225	351-400
Koç	-	226-250	276-300	301-350	251-300

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

Güncelleme: 2019 “Times Higher Education” (THE) Sıralamalarında Üniversitelerimiz [LINK](#)

2.2. Türkiye'deki Üniversitelerin Araştırma Çıktıları Üzerine

Üniversiteler ve Araştırma

Üniversiteleri diğer eğitim kurumlarından ayıran en önemli özellik araştırma vurgusudur. Araştırma, üniversitenin üç temel işlevinden (eğitim, araştırma, hizmet) birisidir. Diğer yazılarımızda yetkinlik geliştirme ve girişimci çıkarma konusunda başarısız olduklarına değindiğimiz üniversitelerimizin bu yazıda araştırma performanslarına odaklanacağız.

Her yıl yüzbinlerce öğrencinin hangi üniversiteyi seçeceğine kafa yorduğu ülkemizde ne yazık ki üniversitelerimizin özellikleri ve performansları hakkında objektif ve güvenilir bir veri tabanı bulunmamaktadır. Üniversiteler hakkında sürekli veri toplayan ve en sağlıklı bilgilere sahip olan YÖK, bu bilgileri toplum ile paylaşmamaktadır. Kamu kurumları olmalarına karşın üniversiteler hakkında bilgiye ulaşmanın bu kadar zor olması, tercih yapmaya çalışan adayları boşlukta bırakmaktadır. Bu bilgi eksikliği, üniversitelerin tanıtım dönemlerinde kurguladıkları milyonlarca liralık kampanyalar ile bilgi kirliliğine dönüşmektedir. Temiz ve objektif bilginin yerini reklam filmleri, sokak afişleri ve tanıtımların günlerinin aldığı bu ortamda adaylar akılcı tercih yapabilmek için ciddi bir efor sarf etmek zorunda kalmaktadırlar.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

Güncellemeler: [2016](#) - [2018](#)

2.3. Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi

Ekim 2012'de Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Nihat Ergün, TÜBİTAK öncülüğünde Türkiye'de ilk kez hazırlanan "Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi"ni açıkladı. Medyamız popülist bir yaklaşım ile endeksin içeriğinden çok endeksin oluşturduğu üniversite sıralamasına odaklandı. Konuya uzak olan bazı yazarlar sıralamayı kısmen sürpriz olarak değerlendirdiler ve bu çalışmayı eleştirdiler. Kanımca bu endeks detaylı ve etraflı bir ölçüm ve çalışmaya dayandırılmaktadır ve bu endeksin oluşturulması Türkiye için yararlı bir gelişmedir. Bu yazıda bu endeksi detaylandıracağım ve sonuçları değerlendireceğim. Bakan Nihat Ergün'ün değindiği birkaç önemli noktayı vurgulayarak başlamak istiyorum:

- Amaç üniversitelerdeki girişimcilik ve yenilikçilik faaliyetlerini teşvik etmek
- Endeks bir eğitim, başarı veya kalite sıralaması değil
- Bu çalışma her yıl tekrarlanacak
- Endeks 5 grupta toplanmış 23 kriterden oluşuyor
- Endeksin hesaplanmasında kullanılan verilen üçüncü partiler tarafından hazırlandı
- Çalışmaya yeni üniversiteler (öğretim üyesi sayısı 50'nin altında olanlar) dahil edilmedi

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

2.4. Üniversite Olmadan Girişimcilik Olmaz

Üzerinde yıllardır düşündüğüm girişimci üniversite konusunda 6 önemli tespit:

- 1) Dünyada işsizlik ciddi boyutlardadır. The Coming Jobs War kitabına göre dünyada iş peşinde olan 3 Milyar insan olmasına karşın sadece 1.8 Milyar iş bulunmaktadır. Sözde %10-15 civarındaki işsizlik oranları ekonomist ve politikacıların birlikte kurguladığı bir hayal dünyasının ürünüdür.

- 2) Ekonomide yeni istihdamı sadece yeni girişimler yaratır. Devletler küçülmekte, büyük şirketler ise aynı işi daha az kişi ile yapmanın yollarını aramaktadırlar. Kauffman vakfınının yaptığı bir araştırmaya göre büyük şirketlerin 1980 ile 2005 arasında Amerika'da yarattığı net yeni istihdam koskoca bir sıfırdır.
- 3) Tüm dünya ekonomilerinde istihdam yaratmada önemli olan girişimcilik Türkiye'de daha da önemlidir. Türkiye'nin demografik yapısı, önümüzdeki yıllarda işsizlik oranını sabit tutabilmek için bile her yıl 700,000-750,000 civarında yeni iş yaratılması gerekmektedir.
- 4) TOBB rakamlarına göre Türkiye'de olgun girişimci oranı çalışan nüfusun %6-8'i arasındadır. Global Entrepreneurship Platform'a göre ise ekonomik gelişim yönünden Türkiye'ye benzeyen ülkelerde bu oran %10-12 civarındadır.
- 5) Üniversite katkısı ve desteği olmadan bir ülkede girişimcilik gelişemez. Tüm ülkelerin taklit etmeye can attığı Silikon Vadisi, Stanford ve Berkeley olmasaydı ancak bir vadi olarak kalırdı.
- 6) Türkiye'deki üniversitelerin temel hedefi devlete memur ve şirketlere yönetici yetiştirmektir. Türk üniversitelerinin büyük çoğunluğu bırakın 21. yüzyılı, maalesef 20. yüzyıla bile ayak uyduramamış durumdadır.

Bir ülkede girişimcilik ekosisteminde 5 temel aktör vardır: devlet, özel sektör, STK'ler, seri girişimciler ve üniversiteler. Bu aktörlerin tümü üzerine düşeni yaparsa, ülkede girişimcilik gelişebilir. Aktörlerden sadece 2, 3 veya 4 tanesi aktif ise, girişimciliğin gelişmesi daha zor olur. Kanımca Türkiye'de girişimciliğin gelişmesinde eksikliği en fazla hissedilen aktör üniversitedir.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

2.5. Sistemimiz Yaratıcılığı ve Yenilikçiliği Törpülüyor

EKOIQ Dergisi'nin Haziran 2015 sayısında yayınlanan bu yazımı, ülkemizin dünya sıralamalarına girememe nedenlerine ışık tutuyor olması nedeniyle burada paylaşıyorum.

Cornell Üniversitesi, INSEAD ve Birleşmiş Milletler'in bir yan kuruluşu olan Dünya Fikri Mülkiyet Organizasyonu tarafından yayınlanan Küresel İnovasyon Endeksi'nde Türkiye 2013 sıralamasına göre 14 sıra birden yükseldi ve 143 ülke arasında 54. sırada yer aldı. Bu yükseliş sevindirici olmakla birlikte Macaristan, Slovakya, Suudi Arabistan, Hırvatistan, Moldova, Bulgaristan, Tayland ve Yunanistan gibi ülkelerin Türkiye'nin üzerinde yer alması üzücü. Belki daha da üzücü sonuç, Türkiye'nin Avrupa'daki 39 ülkenin sadece altısından daha iyi bir inovasyon notuna ulaşabilmesidir.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

2.6. 2016 URAP Üniversite Sıralamasında İstanbul Vakıf Üniversitelerinin Durumu

URAP sıralamasındaki İstanbul vakıf üniversitelerine odaklanmamın üç nedeni var:

- 1) dünya sıralamalarında vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerinden daha başarılı olduğunu 2010'daki bir çalışmamda tespit etmişim,
- 2) üniversite tercihi sırasında öğrencilerin hem şehir hem de devlet-vakıf tercihini yaptıktan sonra üniversite tercihi yapmaya çalıştığını farkettim,
- 3) vakıf üniversiteleri arasında ciddi farklılıklar olduğunu biliyorum. Bu yazının amacı İstanbul'daki vakıf üniversiteleri arasında tercih yapmaya çalışan öğrencilere yardımcı olmak.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Enformatik Enstitüsü bünyesinde bulunan URAP Araştırma Laboratuvarı'nın amacı "yükseköğretim kurumlarını akademik başarıları doğrultusunda değerlendirebilmek için bilimsel metodlar geliştirmek ve yapılan çalışmaların sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmaktır". URAP 2010'dan beri Türk üniversitelerinin performanslarını değerlendirmekte ve yayınlanmaktadır.

URAP değerlendirmesi 5 kriter çerçevesinde yapılmaktadır: endeksli yayın sayısı, atıf sayısı, toplam bilimsel döküman sayısı, doktora öğrencisi sayısı ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı. İlk 4 kriter için hem toplam sayılar hem de öğretim üyesi başına düşen sayılar gözününe alınmaktadır. Sıralama hakkında daha fazla bilgi URAP sitesinden alınabilir.

Bu yazının amacı, URAP sıralamasında İstanbul'da bulunan vakıf üniversitelerinin durumunu irdelemektir. İstanbul vakıf üniversitelerinin 2016 URAP karnesi aşağıda bulunmaktadır:

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

2.7. Programları Giriş Puanları Üzerinden Karşılaştırmak

Not: Ülkemizde en sık kullanılan karşılaştırma metriği programların taban puanlarına göre yapılan karşılaştırmadır. Bu yazıda daha iyi bir karşılaştırma ölçütü olan programların taban ve tavan puanları ortalamasını kullandım. Tüm yerleşen öğrencilerin puanları veya sıralamaları daha iyi bir karşılaştırma ölçütü olurdu. Fakat ÖSYM tüm puanları açıklamadığından, mevcut veri ile oluşturulabilecek en iyi ölçüt taban-tavan puanı ortalamasıdır. Kullandığım metodoloji Mimarlık karşılaştırması yazısında özetleniyor. Tüm karşılaştırmalar İstanbul Vakıf Üniversitelerinin 2015 puanları üzerinden yapıldı. Kitapta sadece Mimarlık, Endüstri Mühendisliği ve Psikoloji karşılaştırmaları bulunuyor, aşağıda bunlara ek olarak 12 program (yani MEF Üniversitesi'ndeki tüm programlar) için karşılaştırmalar bulunuyor.

Mimarlık: [LINK](#)

İç Mimarlık: [LINK](#)

Endüstri Mühendisliği: [LINK](#)

Makine, İnşaat, Elektronik ve Bilgisayar Mühendisliği: [LINK](#)

Psikoloji: [LINK](#)

Hukuk: [LINK](#)

İşletme: [LINK](#)

İktisat/Ekonomi: [LINK](#)

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler: [LINK](#)

PDR, İngilizce Öğr., İlköğr. Mat. Öğr.: [LINK](#)

3. 21. Yüzyılda Hayatta Kalmak için Yetkinlikler

Üniversite sistemimiz eğitime değil öğretime odaklıdır ve ana amacını içerik nakli olarak belirlemiştir. Oysa çağımızda içerik meta haline gelerek değersizleşmiştir ve onun yerine yetkinlikler öne çıkmaktadır. Lise ve üniversitelerimiz ise yetkinlik geliştirme konusunda pek fazla bir şey yapmamaktadırlar. Sonuç olarak eğitim hayatı boyunca salt bilgi yüklenmiş ancak uygulama yetkinliklerini kazanmamış gençler mezun olduklarında ya iş bulamamakta ya da iş

bulsa bile işverenin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu bölümdeki yazılarda, öğrenci-üniversite-işveren-devlet paydaşlarının bu sorunsalın çözümünde neler yapabilecekleri tartışılmıştır.

3.1. 21. Yüzyıl Yetkinlikleri: SORUN

Liseden birçok yetkinliği eksik olarak gelen öğrenci üniversitede bu eksikliklerini tamamlayamamakta, sadece üniversiteleri tarafından belirlenmiş içeriği öğrenip mezun olmaktadır. Oysa işverenlere nasıl mezunlar istedikleri sorulduğunda içerik değil yetkinlikler öne çıkmaktadır. *Özetle, üniversitelerin mezun ettiği öğrenciler ile ülkenin ihtiyacı olan işgücü arasında ciddi bir uçurum bulunmaktadır.*

Beklentiler Neler?

Önce üç ayrı kaynak üzerinden 21. yüzyılda yaşam ve kariyerlerinde başarılı olabilmeleri için bireylerden neler beklendiğine bakacağız.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

3.2. 21. Yüzyıl Yetkinlikleri – ÇÖZÜM?

Problemin doğru ve kökten çözümü, eğitim düzeyi yüksek ülkelerde olduğu gibi, 21. yüzyıl yetkinliklerinin K12 eğitimi sırasında geliştirilmesidir. Fakat Türkiye'deki ilk ve orta eğitim sisteminden şu anda yapmaya çalıştığından farklı bir şey beklemek pek gerçekçi değildir. Bireylere 21. yüzyıl yetkinliklerini kazandırma işi üniversitelere kalmaktadır.

Bu yazıda geçmişte -kısa bir süreliğine de olsa- başarılı olduğu kanıtlanmış üniversite tabanlı bir modelden bahsedeceğim. Fakat kanımca bu çözümün tüm üniversiteler tarafından kabul görmesi hem yüksek maliyetinden dolayı, hem de üniversitelerimizin bu konudaki isteksizlik veya bilinçsizliğinden dolayı oldukça zordur. Dolayısıyla, sadece üniversitelere bağlı olmayan alternatif bir çözüm geliştirilmesi gerekebilir. Eğer 21. yüzyıl yetkinliklerine sahip üniversite mezunları istiyorsanız bu mezunların yetiştirilmesine tüm paydaşlar doğrudan katkıda bulunmalıdır. Önerim, devlet-üniversite-öğrenci-STK-işveren katkıları ile uzun soluklu ve zengin içerikli bir yetkinlik geliştirme programı hazırlayıp bu programı tüm üniversite öğrencilerine açmaktır. Bu öneri, ulusal bir profesyonel gelişim ve kariyer ofisi –tanımı biraz esneterek “Beyaz Yaka İşKur”u da diyebiliriz-kurulması olarak da düşünülebilir.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

3.3. 21. Yüzyıl Yetkinlikleri – İLK ADIM

Buraya kadar okuyanların çıkaracağı gibi sözünü ettiğim “Beyaz Yaka İşKur” projesi daha “embriyo” döneminde. Bu projenin gerçekleşmesi için ciddi bir efor ve birçok paydaş gerekmektedir, birçok karar vericinin harekete geçip kaynaklarını seferber etmesi gerekiyor. Yazının amaçlarından birisi de bu proje üzerinde birlikte çalışmak isteyebilecek kişi ve kurumları harekete geçirmektir. Ne kadar çok kişi ve kurum bu proje ile ilgilenirse, projenin hayata geçirilmesi o kadar hızlanacaktır.

Bunun için de, olası paydaşları projenin gerçekleştirilebilir ve yararlı olacağına ikna olmaları gerekiyor. İkna sürecinde öncelikle bu projeyi öneren sosyal girişimcinin elini taşın altına koymasına gerektiğini düşünüyorum. Bu noktadan hareketle ve proje için gereken kaynaklar ve altyapı sağlanıncaya kadar boş durmamak için, projenin minyatür bir versiyonunu (“pilotun pilotu” da

denebilir) Yetkin Gençler(YetGen) adı altında Nisan 2015'te hayata geçirdim. Böylece modül içeriklerini geliştirmeye başladım ve projenin yapılabilirliğine dair bir kanıt ortaya koymuş oldum.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

Burada sözü edilen programın 2020 versiyonu için: <https://yetkingencler.com/>

4. Eğitim Sistemimizin Bugünü ve Geleceği

4.1. Eğitim Sistemimizin Tümörü: Çoktan Seçmeli Sınav

Çoktan seçmeli testler yaşamın bir parçası. Sorulması gereken soru, ne kadar büyük bir parçası olması gerektiği. Örneğin ABD'de üniversitelere girişte standart test sonuçlarına bakılır ama başka kriterler de kullanılır (kompozisyon, mülakat, özgeçmiş, portföy vs.). Öte yandan ülkemizde hem liseye hem üniversiteye (hem de devlete) girişte sadece standart test sonuçları kullanılıyor. Bunun yanlış olduğunu, eğitim sistemini yanlış bir yola soktuğunu düşünüyorum. Standart testlerin avantaj ve dezavantajlarına bir göz atıp, ülkemizdeki uygulamanın eğitimi nasıl yozlaştırdığından bahsedeceğim.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

4.2. Türkiye'nin PISA'daki Düşüşü

2015 PISA sınavı sonuçları açıklandıktan sonra, sonuçlar üzerine medyada epey yazılıp çizildi. Ben de bu konuya elimden geldiğince katkıda bulundum. En az 8 medya kuruluşuna yazı yolladım veya demeç verdim. Bu yazıda 2015 PISA sonuçlarını kısaca özetleyip, puanlarımızın neden düştüğünü açıklamaya çalışacağım ve neden bu düşüşün süreceğini düşündüğümü anlatacağım.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

4.3. ÖSS-Not İlişkisi

Her yıl 1 Milyon civarında üniversite adayı üniversiteye yerleşebilmek için önce YGS sonra da LYS sınavlarına giriyor. Öğrencilerin yerleştirilmesinde "okul başarı puanı" kısmen etkili olsa da, öğrenciler büyük ölçüde YGS ve LYS performanslarına göre programlara yerleştiriliyor. Dolayısıyla, öğrencilerin üniversite giriş sınavlarındaki performansları ile üniversitedeki performansları arasında bir ilişki olması, yani sınav sıralamasında daha yukarılarda yer alan öğrencilerin daha iyi notlar alması beklenir. Bu beklentiyi Eylül 2014'de MEF Üniversitesine giren öğrenciler ile test ettim.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

Eylül 2014'de MEF Üniversitesinin 3 fakültesine yerleştirilmiş olan öğrencilerden lisans programlarında en az iki dönemi tamamlamış olanları örneklem olarak alan bu çalışma, ÖSS sıralaması ile birinci yıl not ortalaması arasındaki ilişkinin zayıf olduğu sonucuna varıyor. Başladığımız soruya geri dönecek olursak, üniversite sınavındaki sıralamaların birinci yıl

notlarının iyi bir tahmincisi olmadığını vurgulamamız gerekiyor. Özetle, üniversite sınavı üniversite başarısını doğru bir şekilde tahmin etmekten uzak.

4.4. Öğretmenlikte Bilgi Teknolojileri Kullanımı

Bu içerik, Özel Okullar Birliği'nin 26-28 Ocak 2012'de düzenlediği Digital Çağda Eğitimde Fırsatlar ve Sorumluluklarımız Sempozyumu'ndaki açılış konuşmasından derlenmiştir.

...

Ben burada rektör olarak değil öğretmen olarak bulunuyorum. Sizinle öğretmen öğretmene konuşacağız. Ders verirken hangi teknolojileri kullanıyorum? Ben üniversitede 300-400 kişilik sınıflara iki tane ders veriyorum. Teknolojileri neden kullanıyorum? Bunların ne türlü etkileri var? Nasıl zorluklarla karşılaşıyorum ve nasıl bunların üstesinden gelebiliriz? Size biraz bunlardan bahsedeceğim.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

4.5. Üniversite Eğitimi Neye Dönüşecek?

Tüm kurumların hızla evrildiği günümüzde, en eski kurumlardan birisi olan üniversitelerin de değişimin gücünden etkilenmemesi mümkün değil. Milyar dolarlık bütçeleri; binlerce çalışanı; on binlerce öğrencisi; içinde yurtlar, spor merkezleri, sosyalleşme alanları barındıran küçük şehirleri ve birbiri ile genellikle çelişen 3 farklı çalışma alanları (araştırma, eğitim, hizmet) olan günümüzün üniversite yapıları sürdürülebilir değil. Bu devasa operasyonları tehdit eden güçler: gelişmiş ülkelerdeki genç nüfusun azalıyor olması, maliyetlerin aşırı yüksek olması (ABD'de öğrenci borçlanması 1 Trilyon doları aştı) ve mezunların iş dünyasının beklediği formasyona ulaşamamalarıdır. Yüksek maliyet ve düşük kalite, azalan talep ile birleşince değişim kaçınılmaz hale geliyor. Eğitime ciddi olarak etki yapan diğer bir güç de teknolojinin hızlı gelişimi ve farklı eğitim modellerini mümkün kılıyor olması. Teknoloji sürdürülebilir olmayan üniversite yapısını altüst etme potansiyeline sahip. Önümüzdeki 20 yıl içinde yükseköğretimde birçok değişim olmasını bekliyorum -ki bunların bazılarını deneyimlemeye başladık bile:

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

5. Eğitimin Ekonomik Yanı

Bu bölüm, üniversite eğitiminin hem tüketicilerin (ebeveyn ve öğrenciler) hem de üreticilerin (üniversiteler) bakış açısından ekonomik/finansal karar değişkenlerini açıklıkla ortaya koymakta, tercih yaparken göz önünde bulundurulması gereken bazı gizli kalmış öğeleri göz önüne sermektedir. Bu bölüm, vakıf üniversitelerinin kuruluş finansmanları üzerinden üniversitelerin eğitim ve akademik hedeflerinde arası karşılaştırma yapma konusunda bilgi kazandırması ve özel okul eğitimi tercihlerinin sebepleri ile aile bütçesinde yaratacağı etkiler hakkında öngörü kazandırması açısından önemlidir.

5.1. Milli Gelirin Özel Okul Talebine Etkisi

Bir ülkede kişi başına düşen milli gelir ile ücretli eğitim alabilecek kişi sayısı arasında yakın bir ilişki olduğu çok açıktır. Fakat kanımca ücretli eğitim talebinin esas itici gücü ücretsiz eğitimin

kalitesidir. Ülkemizde ücretsiz ortaöğretim kalitesi son 30 yıl içinde çok düştüğünden, ücretli ortaöğretime talep artmıştır. Buna karşılık Türkiye'deki ücretsiz yükseköğretim kalitesi kabul edilebilir bir seviyede olduğundan, ücretli yükseköğretime talep daha yavaş artmaktadır. Tabii çocuğuna iyi bir eğitim sağlayabilmek için 12 yıl boyunca ücret ödeyen bir ailenin çocuk üniversiteye geldiğinde “yeter artık” demesi de makul karşılanabilir. Bunların yanında ilk ve ortaöğretimde verilen devlet desteği de özel okullardaki öğrenci artışını tetiklemekte—sadece son yıl artış %50'ye yakın idi. İşte bu nedenlerle, ülkemizde özel ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci sayısı (2016'da 1,175,000), vakıf üniversitelerindeki öğrenci sayısından (448,000) daha yüksektir.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

5.2. Paralı Eğitimin Parasını Çıkarmak

Ebeveynler, çocuklarının üniversite masraflarını karşılamakla, müşterilerine kredi veren bir banka gibi onlara borç vermektedir. Çocuklarının vakıf okullarında eğitim alması için ücret ödeyen ebeveynler, bu karara duygusal aile fertleri olarak değil de birer banka gibi baksalardı ne olurdu? Çocuklarımızın geleceğine yatırım yaptığımızı düşünüyor ve bu paraları bize geri ödemelerini beklemiyoruz, peki ya bu yatırımın gerçekte aile bütçesine getirdiği yük nedir? Çocuğumuza yaptığımız bu karşılıksız yardımlar, bankadan çekilen bir kredi gibi olsaydı, geri ödemesi faiziyle beraber ne kadar olurdu ve kaç yıl sürerdi? Bu soruların cevapları, Excel tabloları üzerinden kullanımı kolay ve etkileşimli bir model oluşturulup okuyucuya sunulmuştur. Bu yazı, vakıf üniversitelerinde eğitim için harcanan paraların aileye gerçekte ne boyutta yük getirdiğini gözler önüne sermesi ve burs yüzdelerinin önemini altını çizmesi açısından önem taşımaktadır.

Vakıf üniversiteleri Türk yüksek öğrenimine birçok yenilik ile birlikte rekabeti de getirdiler. Kısa bir geçmişe sahip olmalarına rağmen, en iyileri, kişi başına düşen yayın ve araştırma fonu istatistiklerinde devlet üniversitelerini çok gerilerde bıraktılar. Hem tersine beyin göçünü hızlandırarak yurt dışındaki Türk akademisyenlerin ülkeye geri gelmesini sağladılar, hem de ekonominin taleplerine cevap veren programlar oluşturarak ülkeye yabancı öğrenci gelişini hızlandırdılar. Öte yandan, eğitim maliyetlerini karşılayabilmek için öğrencilerden hatırı sayılır miktarlarda ücret alıyorlar. Bu ücretleri ödeyen öğrenciler zaman içerisinde bu yatırımlarının karşılığını alabilecekler mi?

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

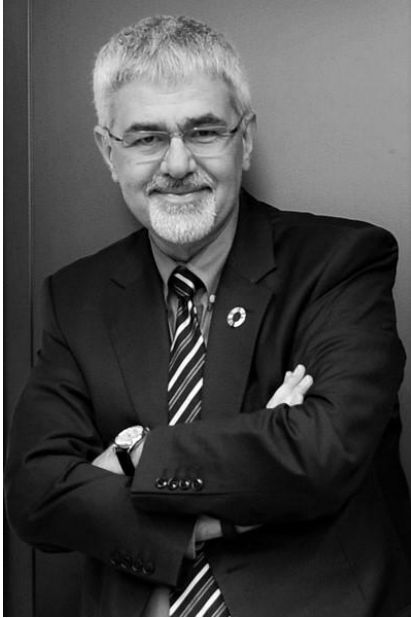
5.3. Üniversite Kurma Ekonomisi

Bu yazıyı özellikle İstanbul'da vakıf üniversiteleri sayısının hızla artıyor olması üzerine yazdım ve okulların başlıca maliyet kalemlerine (akademik ve idari kadro, sınıf ortamı, eğitim binası vs.) göre eğitim kalitelerinin nasıl değişebileceğine işaret etmeye çalıştım. Aynı içeriği İşletme derslerinde uygulama vakası olarak kullandım ve öğrencilere “üniversite esnafı nasıl olunur ve neden olunmamalı” konularında içgörü kazandırmayı hedefledim. Ayrıca bu vakayı üniversite tanıtımlarında da kullanarak üniversite tercihi yapmaya çalışan aile ve adayları üniversitelerin en kritik parametreleri konusunda bilinçlendirmeye çalıştım. Hayali bir kurucu ile bir diyalog kurgusunda olan bu yazı, üniversite tercihi yapma durumunda olan veli ve öğrencilere ekonomik öngörüler sunması ve üniversitelerin kamu tarafından erişilebilir bilgileri üzerinden farklı üniversitelerin var oluş amaçları (ticaret mi eğitim mi?) hakkında yorum yapabileme gücü vermesi açısından önem taşımakta.

Ülkemizdeki üniversite sayısı benim üniversite okuduğum döneme (1975-1980) kıyasla ciddi olarak artmış olmasına rağmen sürekli yeni üniversiteler açılıyor. Devletin üniversite açma iştahı devlet üniversitesi sayısı 100’u geçtikten sonra epey azaldı—2011’den bu yana sadece 2 yeni devlet üniversitesi kuruldu. Fakat vakıf üniversitesi kurucularında iştah hala yüksek. Ülkedeki 65 vakıf üniversitesinin yarısı 2009’dan sonra kuruldu. Peki bir üniversitenin maliyeti nedir? Kampüs kaça malolur, yıllık giderler nedir, üniversiteler kar edebilir mi? Türkiye’nin en eski vakıf üniversitesinde dekanlık, 2007’de kurulmuş ve hızla büyümüş bir vakıf üniversitesinde kurucu rektörlük yaptım ve 3 yıldır öğrenci alan olan bir vakıf üniversitesinde kurucu rektör yardımcılığı ve dekanlık yapıyorum. Ayrıca kurulacak birçok üniversite için danışmanlık yaptım. Böylelikle vakıf üniversitesi kurma ve yönetme konusunda birçok şey öğrendim. Öğrendiklerimden küçük bir bölümünü hem üniversite kurmak isteyenlere yararı olması hem de toplumun vakıf üniversitelerinin kuruluş ve işleyişi konusunda biraz daha bilgi sahibi olması amacıyla bu yazıda paylaşıyorum. Kanımca bu yazının içeriği üniversite seçmek isteyen adaylara da yol gösterici olacaktır.

Bu yazıda vakıf üniversitelerine odaklandım. Devlet üniversitesi kurulması çok farklı (ve bence daha az ilginç). Yeni bir devlet üniversitesi herhangi bir binaya bir tabela asılması ile kurulabilir. Kampüs arsasını devlet verecek, inşaatları devlet finanse edecektir. Bir tek öğretim üyesi ile program açılabilir, Yardımcı Doçent bölüm başkanı olabilir, akraba/tanıdık atamaları olabilir, yöneticiler başka üniversitelerden ödünç alınabilir. Bütçe elverdikçe kadro büyüyebilir, yeni programlar açılır, binalar yapılır, altyapı iyileştirilir. Bazen de bazı kadrolara atamalar yapılır ve birkaç yıl boyunca öğrenci alınmaz. Devlet üniversite sisteminin belirli bir ekonomik rasyoneli olduğunu iddia etmek zordur çünkü ülkemizde şeffaflık ve hesap verebilirlik maalesef pek gelişmemiştir.

[YAZININ DEVAMI İÇİN LİNK](#)

Prof. Dr. Erhan Erkut İstanbul Erkek Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi’ni bitirdikten sonra University of Florida’da endüstri mühendisliği doktorası yaptı. 20 yıl Kanada’da Alberta Üniversitesi’nde çalıştıktan sonra 2005’te Türkiye’ye döndü; Bilkent Üniversitesi’nde İşletme Fakültesi Dekanlığı ve Özyeğin Üniversitesi’nde Kurucu Rektörlük yaptı. Şu anda MEF Üniversitesi’nde rektör yardımcılığı ve bölüm başkanlığı görevlerini yürütüyor. Üniversitedeki görevlerinin yanında sivil toplumda da aktif olan Erkut, İstanbul Erkek Liseliler Eğitim Vakfı yönetim kurulu ve mütevelli heyeti üyesi, Mehmet Zorlu Vakfı, Esas Sosyal, TÜSİAD-BGİV, 1 Genç 1 Gelecek, Professional Women’s Network ve AÇEV Danışma Kurulu üyesi, TESEV ve Genç Başarı mütevelli heyeti üyesi, Futuristler Derneği yönetim kurulu üyesi, Bilim Kahramanları derneği üyesi ve YGA hayal ortağı. Dr. Erkut, Yetkin Gençler (yetkingençler.com) 21. Yüzyıl yetkinlikleri farkındalık programının da kurucusu ve 5 yılda bu program ile binlerce öğrencinin profesyonel gelişimine destek verdi.

Email: erhan.erkut@mef.edu.tr

Twitter: [@ErhanErkut](https://twitter.com/ErhanErkut)

Blog: www.erhanerkut.com